

תמ"א 1 אהובתי

• הצמדת ושילוב תשתיות, להשגת יעיל ולצמצום פגיעה וקיצוע בשטחים פתוחים.

• חובת תיאום התכנון בין הגורמים.

• מיזעור השפעות סביבתיות לעת תכנון תשתיות ומבנים.

הכללים הללו יחולו כל תוכנית ובכל מצב:

כין אם מדובר בהקמת מתקן התפלה, אתר

פסולת או תחנת כוח, ובין אם בהנחת מסילת

ברזל, או בבניית מרכז מבקרים בשמורת טבע.

זאת ועוד: תוכניות המתאר כתובות בלשון

משפטית, נהיה למת"מ מעט, בעיקר אנשי מק

צוע בתחומי תכנון ובנייה. תמ"א 1 "מתרגמת"

את שפת התוכניות הוותיקות לשפה בהירה

וקלה, שווה לכל נפש, ועם זאת מדויקת ומש

קפת את תכניהן. לדוגמה, שפת השלילה הר

וחת בתוכניות נהפכה לשפה "חיובית" בתמ"א

1: נוסח ישו: "לא תאשר תוכנית למאג, אלא

אם ייבטח שלא יהיה בהקמתו ותפעילו בכדי

לפגוע בבטיחות טיסה בשל מפגעי ציפורים".

נוסח חדש: "תוכנית למאג תבטח, כי הק

מתו ותפעילו לא יפגעו בבטיחות טיסה בשל

מעוף ציפורים". תרגומה "שפת חיוב" ברורים:

היא מבטיחה בין המותר לאסור, ותהיה תמיד

קצרה ובהירה.

השינויים שבתמ"א 1 עוררו באופן טבעי

חששות והתנגדויות רבות. כך למשל המקיים

דיון סוער על גישת התוכנית לחופי הים. בסר

פו של דבר, יושרו ההדורים. שבע שנים תמי

מות ארכה המלאכה, מתוך רצון להשיג הס

כמה מלאה מצד כל הגורמים המעורבים בת

כנון. הפסד הזמן יצא בשכר הצבעה פה אחד

בישיבת המועצה הארצית בתחילת חודש זה

בעד התוכנית.

במקרים לא מעטים מתרכזת תוכנית בת

חום עיסוק, מפרטת ומעצימה אותה, והאדם

— הוא נשכח מלב. תמ"א 1 קושרת בין כלל

הנשאים, יוצרת מודם תמונה שלמה, ושמה את

האדם בראש מעייניה. מבחינה זו, היא מעין

בריאה חדשה; רצון להשיג עולם טוב יותר;

מאוזן, בריקיימא, הוראה את טובת הכלל לדור

הזה ולדורות הבאים. הרי לכם סיבות חשובות

להתאמתות...

המכתב מתכנון. עורך תמ"א 1

תקבע את תכנון שטח המדינה כולה. החל

סות הממשלה יצרה הודמנות להחזיר את כוונת

החוק המקוריית: תוכנית ארצית אחת, המאג

דת נשאים שונים, ויש בה הרמוניה ושלמות.

אך כיצד אפשר לאחד תוכניות שונות זו

רות, כאשר לכל תוכנית נישא שונה, והיא

שקועה בו לפרטיזו? כיצד לאחד נשאים מררי

חקים — מיס, מסילות ברזל, יערות, חופים...

וליצור מודם מערכת אחת, התשובה לכך נית

נה במיקודה של תמ"א 1 בעיקר הדברים. כל

תוכנית מתאר ארצית נישאית מספרת סיפור

משלה. ניתן לספור באריכות ובפירוט, אך ני

תו גם לתמצת את ליבתו. לדוגמה, ליבת פרק

החופים היא החוף כ"חלת הכלל, ובשורתה

משלל תוכניות המתאר הארציות

נוצקה שפה אחת, ובהירה,

שרוחות האדם בראש מעייניה

— הנגשה מרבית של החוף לציבור. ליבה זו

משתפת גם ליערות ולשמורות טבע. שמי

רה עליהם ועל רציפותם והנגשתם הינם "לב

העניין". ליבת פרק קווי התשתית היא שילי

בם והצמדום במסדרונות משותפים, להשגת

יעילות ולחיטובן בקרקע. התמונה המלאה —

תשתיות ושטחים פתוחים — באה לידי ביטוי

בתחזיות לאופן מעבר קווי תשתית בשטחים

בעלי ערך. כך נשמרים רציפות וערכי טבע, תוך

מתן מענה לצורכי הפיתוח, וכן, בהסתכלות כי

ללת, שואפת תמ"א 1 להגיע לשלמות אחת.

שפת התכנון הוותיקה, המשופעת בפר

טים, הקשתה על האפשרות לראות את הת

מונה הכוללת. תמ"א 1 העדיפה שפת כללים.

כדברי הרמח"ל, שהוצבו כמוטו בראש התוכ

נית: "מוספר הפרטים עצום, ואי אפשר לא

דם לדעת את כולם... וראוי להשתדל לדעת

כללים. הכלל בטבעו כולל הרבה פרטים, וכ

שתשיג כלל אחד יתבררו מאליהם הפרטים"

(ספר הדרכים).

כמה דוגמאות לכללי תמ"א 1:

מוטי קפלן

וכנית מתאר ארצית, או תוכנית ככלל,

אינה בדרך כלל מושא לאהבה, אך כבר

היו דברים מעולם. גם פיגמליון נשכה

בקסמיו של פסל מעשה ידיו, והתאהב בו. בדב

רים הבאים אנסה להסביר את ייחודה של תמ"א

1, ואת הבשורה הטמונה בה.

תמ"א 1 היא תוכנית המתאדת את רוב תרי

כניות המתאר הארציות. ראשיתה בהחלטת

ממשלה להקמת תוכנית מתאר ארצית אחת,

אשר תפשט ותאחד תוכניות ארציות... לאור

ריבוי התוכניות ופירוטן, העדרות בהירות וש

קיפות, כוללות סתירות, קשות להתמצאות,

משמשות כר לזיונים משפטיים, מהלך זה

עשוי היה לצטמצם לכינוס תוכניות ואיחוי

דן (מעין קומפילציה), אך בפועל נוצלה ההוי

דמויות לציציקת תכנים חדשים למערכת הת

כנון הארצית.

כיום, לכל נושא תוכנית מתאר ארצית מש

לו: תוכנית למים, תוכנית לחשמל, לפסולת,

למחצבות, ליערות וכ. התוכנית אמורות לש

מור על האינטרס הציבורי. על משאבי הקר

קע, לספק שטחי מגורים, למנוע חסימת חו

פי ים, להבטיח הקמת מתקני התפלה, תחנות

כוח ועוד. צר עולמה של תוכנית מתאר נו

שאית בודדת. היא מרחיבה בתחום עיסוקה,

אך אינה מביטה מעבר לגבולותיה. כך תוכ

נית לשמורת טבע, דאגתה הבלעדית תהיה לחי

לצומח, ותוכנית למתקן אנרגיה תתרכז בהש

גת יעילות מקסימלית בפעולתו, בלא שים לב

יתר על המידה לתוצאות פעולתו. עם השנים

נצטרו מאות תוכניות כאלה, ומערכת התכנון,

שהיתה אמורה לגבש מדיניות תכנון ארצית,

נהפכה לכבדה ומסורבלת.

מצב זה יצר מובנה וחוסר בהירות. מע

טים מסוגלים למצוא את דרכם בין שפע התר

כניות, הן נוצרו על פני כ-60 שנה, כ"שפות

הכנון" שונות, יש כהן חזרות, פרקים שנהפ

כו למויושנים ואינם עולים בקנה אחד עם הת

נאים הנוכחיים, ופרטים שאין מקומם בנה

כנון הארצי. לא למטרה זו נחקק חוק התכנון

התכנית, הקובע כי "תוכנית המתאר הארצית